Nytt frå Norsk Hjortesenter

Årsmøtet Hjorteavlsforeningen, Mysen 2025

Jon Anders Stavang, dagleg leiar

Merking av hjort

- Oppdrettshjort er godkjent som husdyrproduksjon (som gjev rett til ei rekke typar statlege tilskot)
- Krav til merking av hjort:
  - Fornuftig for å ha kontroll med alle individ (behandling, historikk, avl)
- Merking av hjort krev handteringsanlegg:
  - Ulike opplegg for hjort og dåhjort
- Har vi ein god rettleiar for å lage eit handteringsanlegg som ikkje vert for dyrt?
- Kva med HMS? Likar vi å verte sparka og trampa på?
- Norsk Hjortesenter foreslår at vi søker prosjektmidlar for å utvikle eit enkelt, trygt handteringsanlegg. Det inneber også å sjå kor langt ein har kome internasjonalt

6.3 Håndteringsanlegg

Drivgang sammen med en bakgård utgjør det vi velger å kalle et fangstanlegg. I mange tilfeller kan dette være nok sammen, og med enkle hjelpemidler kan en nå håndtere dyr enkeltvis eller i grupper enten det er snakk om hjort e I det videre skal vi se nærmere på de viktigste elementene i et håndteringsanlegg. Fordelen med et håndteringsan utføre mange operasjoner samtidig og på en rasjonell måte. Et velfungerende håndteringsanlegg vil heller ikke på dyra, men også her gjelder regelen om at dyra må kjenne anlegget og være vant til å bli håndtert. Dess flere ganger de blir håndtert, dess mindre stress er det både for folk og dyr.

Det er en fordel å anlegge en fóringsplass (6.3.4) i tilknytning til et fangst- og håndteringsanlegg. På denne måten blir dyra raskere vant til å bruke anlegget også når de ikke skal samles og håndteres. En slik fóringsplass kan gjerne ligge i eller i tilknytning til bakgården.

Det er ikke nødvendig med tak over et håndteringsanlegg. Faktisk er det å ha tak over hodet uvant for hjort og dåhjort i mange oppdrett, men dyra venner seg også til dette. Viktigste grunn til å ha tak over et slikt anlegg er for å beskytte utstyr og å unngå at snø og is skaper vanskeligheter med dører eller porter i vinterhalvåret. Videre vil levetiden til anlegget øke betraktelig om en velger å ha tak.

6.3.1 Skillerom

Det første rommet i håndteringsanlegget er det vi kaller skillerommet. I mange tilfeller kan dette erstatte en bakgård. Poenget med et skillerom er å kunne skille ut enkeltdyr fra den gruppen som er tatt inn.

6.3.1.1 Hjort

For hjort gjelder det at det skal være lyst og åpent med god høyde opp til taket. Hvis ikke vil dyra legge seg ned og blir nærmest umulig å flytte videre i anlegget.
Fra skillerommet blir dyra enkeltvis ledet inn på vekta. Det kan med fordel være en kort gang frem til vekta, og også her må det være lyst og åpent og slik at dyra kan se andre dyr. La gjerne 2 – 3 dyr med sosial tilhørighet stå sammen - det vil roe dem ned. I et velfungerende anlegg skal det være mulig å bevege seg sammen med dyra fra skillerommet og inn til vekta. Likevel må sikkerheten til de som jobber med dyra ivaretas uten at en av den grunn skal være redd for dyra. Dette er en viktig balansegang og handler om kunnskap og erfaring.

6.3.1.2 Dåhjort

For dåhjort gjelder det at det skal være mørk og tett og gjerne med lyskilder langs gulvet. Dåhjort søker etter lyset og hopper høyt om de blir stresset. For å flytte dåhjort videre i anlegget er det vanlig å benytte lys til å styre dem inn mot vekta. En må kunne dele dyra opp i mindre grupper før en går inn til dem og sender ett og ett dyr inn på vekta. Det er vanlig å bruke en såkalt karusell til dette.

En karusell består av et sirkelformet rom med 2 – 4 dører og med en stolpe i midten. På denne er det festet 2 plater med samme bredde som radius i sirkelrommet, og som en kan nytte for å presse dyra sammen eller rundt i karusellen.

Figur 6.7 Karusell er vanlig brukt i oppdrett og her er det mulig å utføre mange operasjoner på dyra så som øremerking, parasittbehandling med mer (© J. T. Solheim, Norsk Hjortesenter).

Ante mortem kontroll

Mattilsynet

Hjem > ... > Slakting av landdyr > Levendedyrkontroll på gården (Ante mortem i felt)

Levendedyrkontroll på gården (Ante mortem i felt)

Alle dyr som skal benyttes til mat (unntatt viltlevende vilt) må undersøkes mens de er i live.

Faglig oppdatert: 17.01.2025

Dette kalles ante mortem-kontroll. Bare offentlige veterinærer kan utføre denne kontrollen.

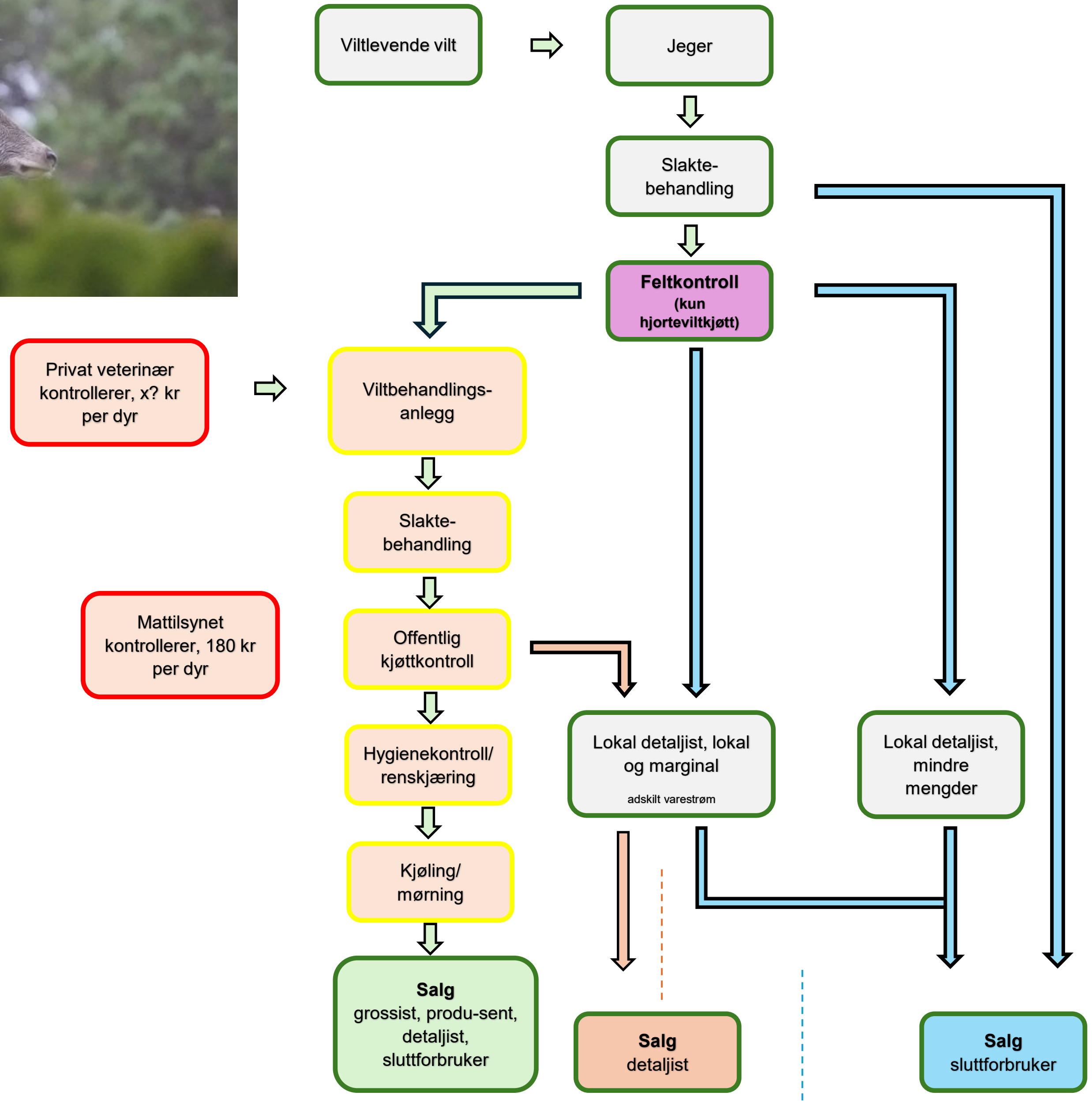

Viltlevende vilt
Jeger
Slakte-behandling
Feltkontroll (kun hjorteviltkjøtt)
Tam hjort
Privat veterinær kontrollerer, x? kr per dyr
Viltbehandlings-anlegg
Slakte-behandling
Mattilsynet kontrollerer, 180 kr per dyr
Offentlig kjøttkontroll
Hygienekontroll/ renskjæring
Kjøling/ mørning
Salg grossist, produ-sent, detaljist, sluttforbruker
Lokal detaljist, lokal og marginal
adskilt varestrøm
Lokal detaljist, mindre mengder
Salg detaljist
Salg sluttforbruker

Maks 8 delar!

Mattilsynet prioriterer tilsyn med små slakteri i 2025

Mattilsynet

STIFTELSEN NORSK HJORTESENTER
Kvalstadvegen 191
6914 SVANØYBUKT

Dykkar ref:
Vår ref: 2025/000455
Dato: 02.01.2025
Org.nr: 985399077

MELDING OM REVISJON - av dyrevelferd ved bedøving og avliving

Mattilsynet viser til e-post med Jon Anders Stavang, og stadfestar med dette avtalt tidspunkt.

Revisjonen vil bli gjennomført 8. januar 2025 frå 15:30 til 16:30 hos STIFTELSEN NORSK HJORTESENTER.
Revisjonen vil bli utført av seniorinspektør Ann Karin Nes (revisjonsleder) og seniorinspektør Terje Ramstad (revisor)

Revisjonen vil omfatte desse aktivitetane:

- Norsk Hjortesenter - slakteri, EFTA-nr. 1486

Vi har vurdert saka etter dette regelverket:

- FOR 2013-01-13 nr 60: Forskrift 13. jan. 2013 nr. 60 om avliving av dyr (forskrift om avliving av dyr)

Revisjonen er ein systematisk gjennomgang der vi særleg ser på rutinane rundt bedøving og avliving:
Dokument som viser korleis de har vurdert:
- standardiserte framgangsmåtar og vedlikehald av fikserings- og bedøvingsutstyr (mellom anna brukarlettleiing til ustyr)
- registrering av parametre for visse typar bedøvingsutstyr
- systematisk bedøvingskontroll
- om utstyr og innreiing i slakteri (delen som gjeld bedøving/avliving)
- kompetansebevis for personell som handterer levande dyr i slakteri

Etter tilsyn: Krav til skriftleg rutineskildring

Varsel om vedtak

Vi vurderer å fatte vedtak om skriftlege standardiserte framgangsmåtar
Dersom vi fattar vedtaket, medfører det at de må fullføre skriftlege instruksjonar og rutinar som omhandlar alle operasjonar for alle dyreartar som slaktast på anlegget. Dei må minst innehalde:

- " fortegnelse"/arbeidsliste over tiltak som vert gjort for å betre dyra sin velferd frå levande dyr kontroll til avliva slakt
- standardiserte framgangsmåtar om korleis slakteriet praktiserer dyrevelferd frå hegn til avliving
- rutine for systematisk bedøvingskontroll
- rutine for vedlikehald av fikserings- og bedøvingsutstyr

Stiftelsen Norsk Hjortesenter

Ståande operasjonsprosedyre, SOP - slakting

standardiserte framgangsmåtar og rutinar for bedøving og avliving av hjort og dåhjort ved Norsk Hjortesenter

Innhald

1 Generelle bestemmingar 3
1.1 Listeføring 3
1.2 Vedlikehald av utstyr 3
2 Driving av dyr inn til anlegget 4
2.1 Generelt om driving av hjort og dåhjort 4
2.2 Rutiner for driving hjå Norsk Hjortesenter 4
3 Bruk av anlegg 6
3.1 Bruk av anlegg ved slakting av hjort 6
3.2 Bruk av anlegg ved slakting av dåhjort 7
4 Fiksering 8
4.1 Fiksering av hjort 9
4.2 Fiksering av dåhjort 9
5 Bedøving og avliving 10
5.1 Krav til personell som utfører bedøving og avliving 10
5.2 Bedøving ved bruk av boltepistol 10
Oppbevaring av boltepistol 11
Handtering av boltepistol 11
Siktepunkt ved bruk av boltepistol 12
5.3 Bedøving ved bruk av rifle og fritt prosjektil 12
5.4 Kontroll av bedøvingseffekt 12
Kjenneteikn på god bedøving 13
5.5 Tiltak ved for dårleg bedøving 13
5.6 Avblødning 14
6 Frakt til slakteri 14
7 Krav til personell 15

Utforming – mal for andre?

1 Generelle bestemmingar Dette dokumentet inneheld standardiserte framgangsmåtar for slakting av hjort og dåhjort hjå Norsk Hjortesenter, men kan relativt enkelt skrivast om til å gjelde andre småskala gardsslakteri for tamme hjortedyr. Rutinene beskrive her er i stor grad dei same for hjort og dåhjort, og dokumentet kan difor lesast som at det gjeld for begge artar. I nokre tilfelle er det likevel forskjellar, men dette vil då være spesifisert. Formålet med dokumentet er å beskrive faste rutinar for slakting, med særleg mål om å sikre best mogleg dyrevelferd og etisk optimal slakting.	KORTVERSJON: Rutinene beskrive gjeld for både dåhjort og hjort, med mindre noko anna er spesifisert. Formålet med dokumentet er å sikre best mogleg dyrevelferd i slaktinga.
1.1 Listeføring Alle tiltak knytt til vedlikehald og utbetring av drivgangar, handteringsanlegg, fikseringsutstyr og bedøvingsutstyr skal listeførast. Bruk dokumentet «Vedlikehaldslogg SOP slakting.docx» for listeføring av vedlikehald og utbetringar. Dokumentet skal skrivast ut og oppbevarast i perm på kontoret. Desse listene skal oppbevarast i minst eit år frå datoen tiltaket vart utført. Det same gjeld dokumentering av avvik. Listene skal leggast fram for mattilsynet på førespurnad.	All vedlikehald og utbetring av anlegg og utstyr knytt til slaktinga skal listeførast. Desse listene skal ein behalde i minst eit år. Det same gjeld dokumentering av avvik.
1.2 Vedlikehald av utstyr Drivgangar, handteringsanlegg, fikseringsutstyr og bedøvingsutstyr skal sjekkast både før og etter kvar slakterunde. Utbetre ved behov. Sjå eige dokument for utfyllande om vedlikehaldsprosedyrer.	

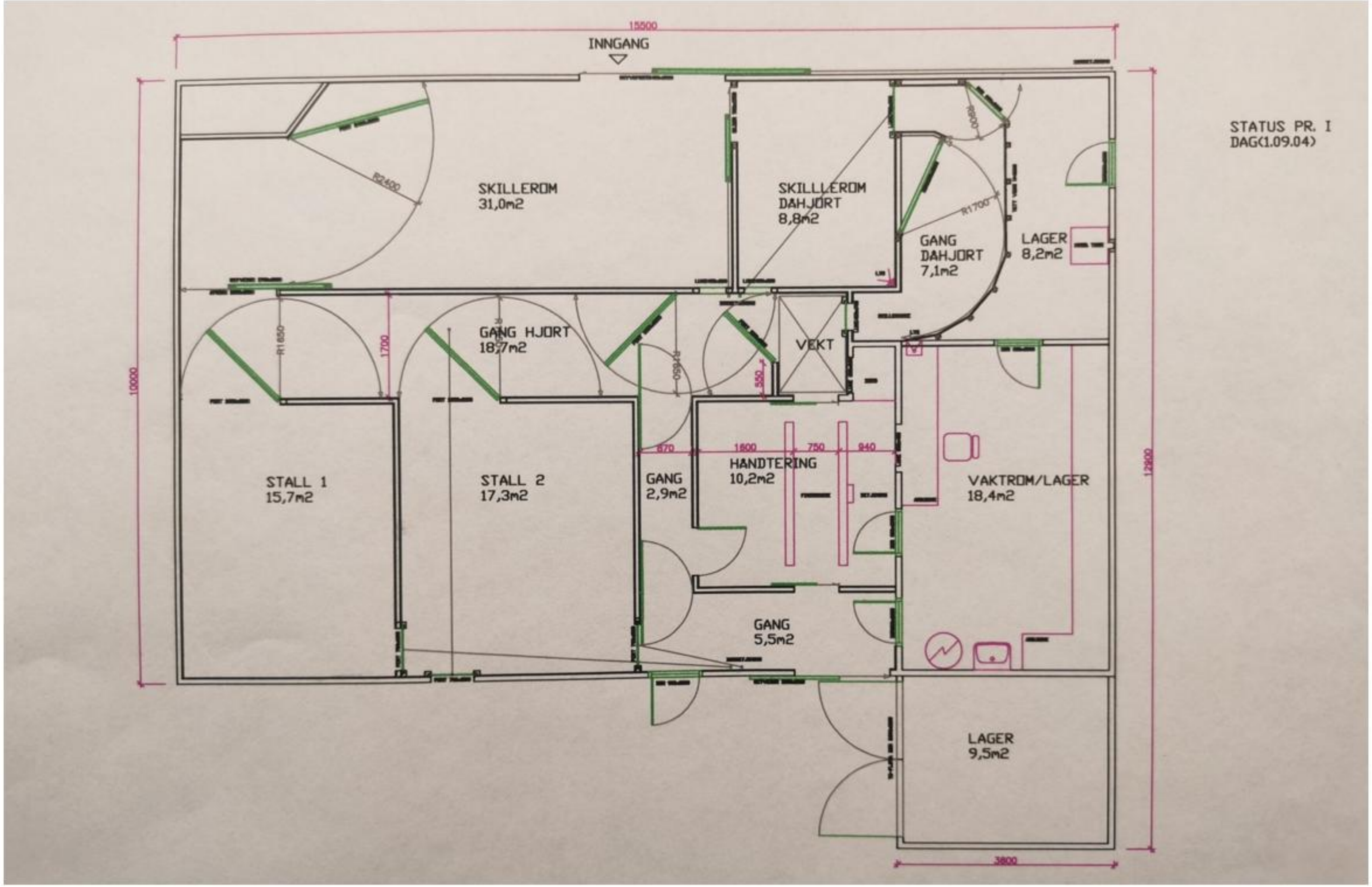

Figur 1. Planteikning av handteringsanlegget ved Norsk Hjortesenter. Utandørs drivgangar omtalt i teksten kjem inn frå hjørnet need til høgre, går langs veggen til høgre og oppe i figuren.

Fikseringskassa Krozzen

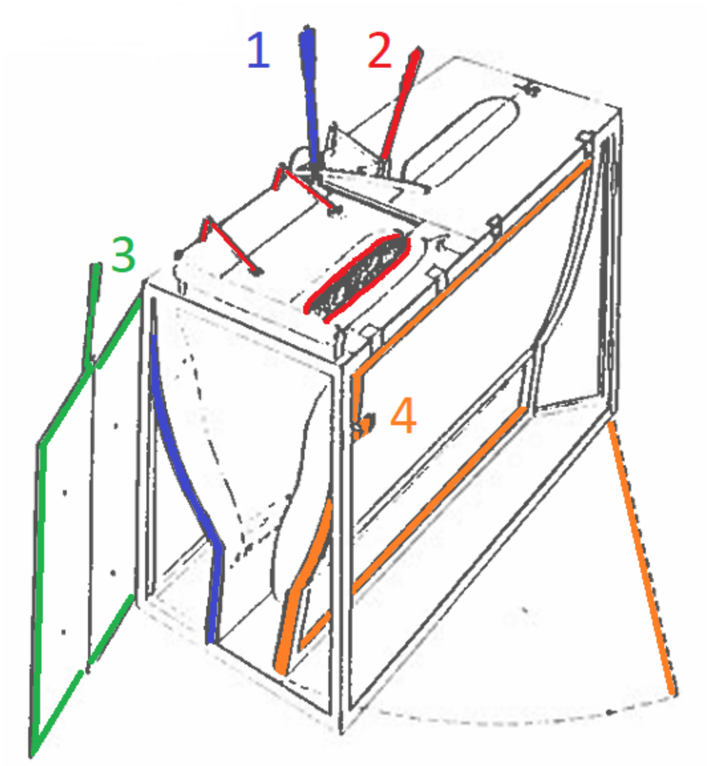

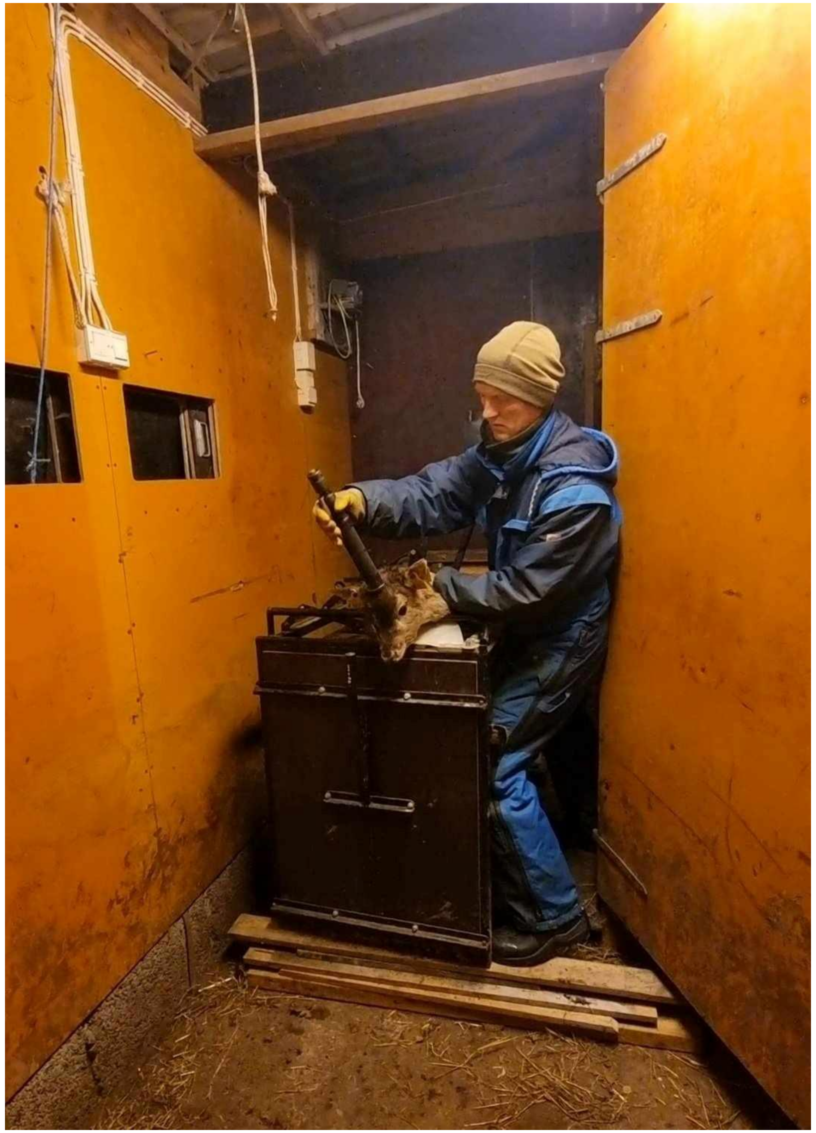

Heenan work room

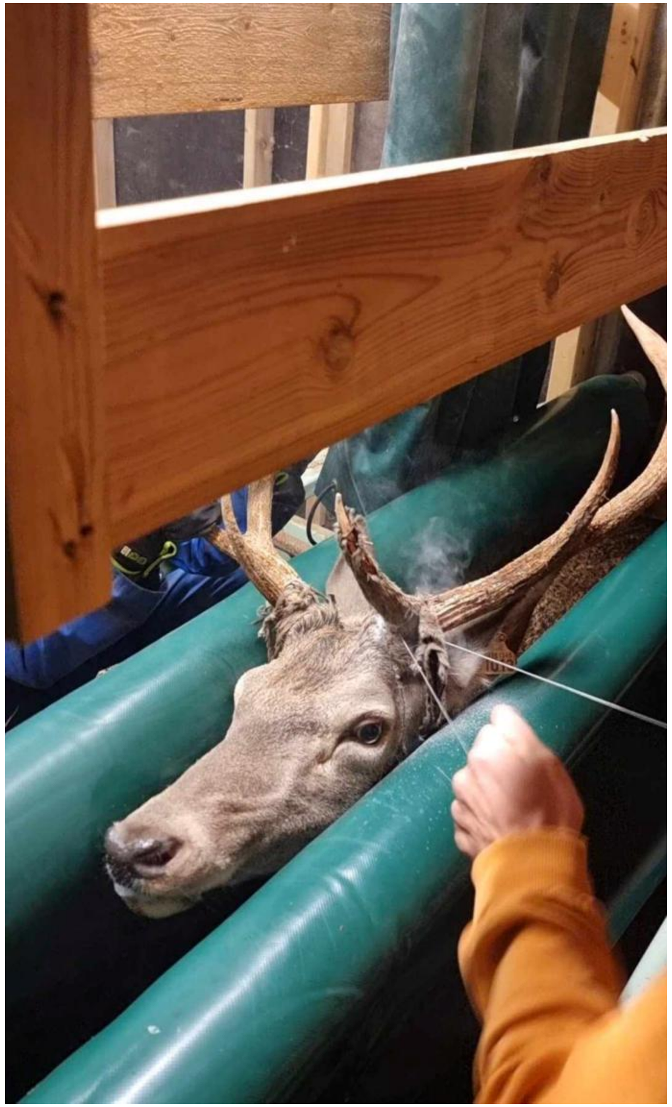

Bedøving og avliving

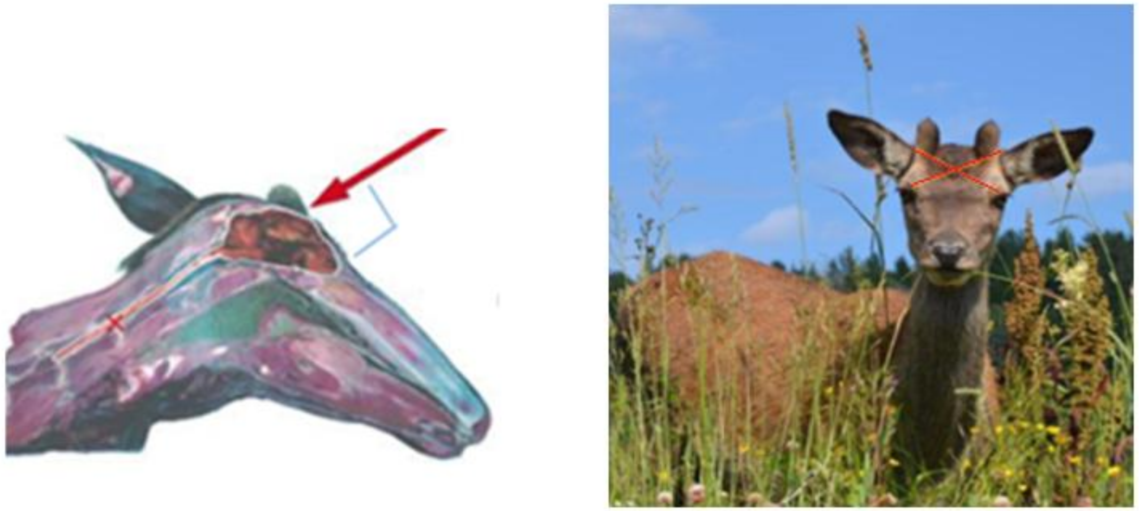

Figur 4. Treffpunkt og vinkel ved bedøving. Vinkelen til venstre gjeld ved bruk av boltepistol, og treffpunktet til høgre gjeld både ved bruk av fritt prosjektil og ved bruk av boltepistol.

Næringsklynge for hjortekjøt

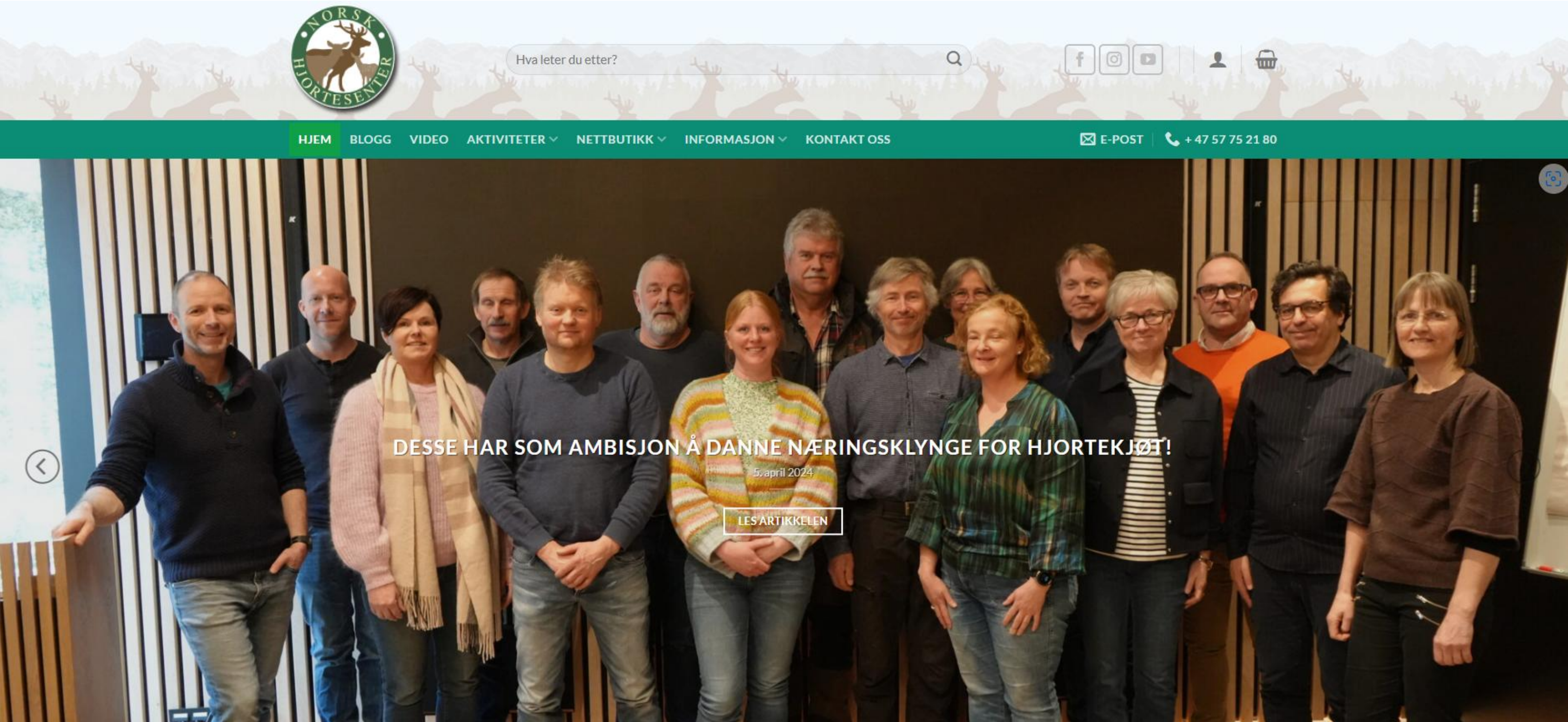

Hjorteklynga:

Strategi - underbygd av prosjekt finanisert av Innovasjon Norge

Næringsaktørar

CARLSEN KJELL KRISTIAN

OPPDRETTSVILTSLAKTERI
VILTBEHANDLINGSANLEGG
NEDSKJERINGSANLEGG

LØVAAS GARD

Vi driver innovativ gardsdrift og rettar søkelyset på velferd for både folk og dyr.
Hos oss er vi opptatt av «å ha det godt» – alle som er på garden, skal føle nettopp det.

KYSTVILT AS

Kystvilt er ei foredlingsverksemd og eit mottak for vilt, særskilt vilt frå sitt nærområde ytst i Fjaler kommune. Mottaket skjer på eit lite småbruk ca. 5 mil vest av Lavik og E39. Her driv

NORDFJORDHJORT

Velkommen til hjortefarmen i Nordfjord!
Bestill på førehand.

SOGNAHJORT

Oppdrett av hjort. Direktesal av hjort.

Mollandsmorki 705, 6869 Hafslo

VIKJA AS

Her er det godt å vera. Fjella som omkransar den vakre bygda gjev næring til grøderike gardar og sommarbeite av høg kvalitet.

MARÅS HJORT

Der fjord møter fjell, i den mektigste Vestlandsnaturen,ligger hjortefarmen vår – Marås Hjort. Våre hjortar trivst, er handtamme og kontaktsøkande. Glade dyr gir glad mat!

LUND HJORT DA

Lund Hjort blir drifta av brørne Ole Bjørn og Inge, og er lokalisert i Lærdal kommune.

Lund Hjort har eige slakteri på garden. Her vert

HAUGEN GARDSMAT DRIFT

Haugen Gardsmat produserer mat tufta på tradisjon, kvalitet og samspel med naturen kring oss.

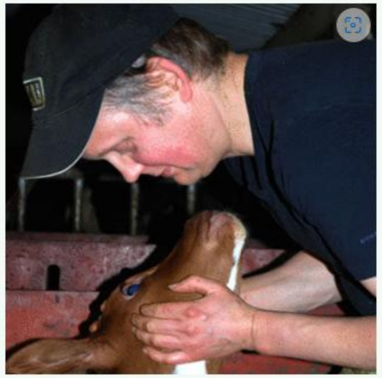

TVEIT SØNDRE GARDSMAT

Kontaktpersoner: Kjell Vidar Øglænd

STIFTINGA NORSK HJORTESENTER

Nasjonalt kurs-, utviklings- og

Næringsklynga:

Det offentlege, faglag og kompetansemiljø

- Vestland fylkeskommune
- Statsforvaltaren i Vestland
- Kommunane
- Bondelaget
- Norsk Hjortesenter
- Kompetansenavet Vest

Nytt Innovasjon Norge prosjekt

- Arbeidspakke 1: Meir tilgjengelig viltkjøt
- Arbeidspakke 2: Kvalitetsstandard for hjort
- Arbeidspakke 3: Profilering av hjorteklynga
- Arbeidspakke 4: Organisering av hjorteklynga

Program for samlinga

Workshop i Hjorteklynga

Dato og tid: Kilstraumen Brygge, 25.–26. mars 2024, lunsj til lunsj.

Merk at det er eit eige program for dei som skal delta på kurs i skjering 26. mars etter lunsj.

Tirsdag 25. mars

Tid	Post
11.30–12.30	Lunsj
12.30–13.00	Innleiing til workshop • Velkommen v/Jon Anders Stavang, Norsk Hjortesenter • Om workshopen v/William Fagerheim, Mind the Gap • Orienteringar v/Jon Anders Stavang, Norsk Hjortesenter
13.00–13.30	Arbeidsgruppe om Kvalitetsstandard for hjort • Status og klipp frå opplæringsfilm under produksjon v/Jon Anders Stavang, Norsk Hjortesenter
13.30–13.40	Arbeidsgruppe om Meir tilgjengeleg viltkjøt • Status og plan for arbeidet v/Marit Hjortung
13.40–15.10	Arbeidsverksted 1: Meir tilgjengeleg viltkjøt
15.10–15.40	Pause
15.40–16.00	Om kvifor Gudbrandsdalsmat vart organisert som eit SA og om korleis dette tener formålet og bedriftene v/Anette Svastuen, tidlegare dagleg leiar i Gudbrandsdalsmat SA
16.00–16.30	Om organisering og å byggje ei merkevare med døme frå Tørrfisk fra Lofoten og Lofotlam v/Anne Karine Statle fra Tørrfisk fra Lofoten
16.30–16.40	Arbeidsgruppe om Organisering av klynga • Status og plan for arbeidet v/Kristine Ohnstad, Haugen Gardsmat og Geir Opseth, Kunnskapsparken Vestland
16.40–18.30	Arbeidsverksted 2: Organisering av klynga
18.30–19.00	Pause før middag
19.00	Middag

Onsdag 26. mars

Tid	Post
08.30–08.55	Samarbeidet vårt med Røros Mat som døme for samarbeid med Hjorteklynga v/Eivind Thomas Wang, Unil
08.55–09.20	Marknader og vegval v/Dag Gjerde, Dysvik Hjort
09.20–09.30	Pause
09.30–09.40	Arbeidsgruppe om Profilering av klynga • Status og plan for arbeidet v/Robert Vørøs, Løvaas Gard
09.40–11.20	Arbeidsverksted 3: Profilering av klynga
11.20–11.30	Konklusjonar og vegen vidare v/Jon Anders Stavang, Stiftelsen Norsk Hjortesenter
11.30–12.30	Lunsj
12.30–16.30	Kurs i kjøtkvalitet v/Stefania Gudrun Bjarnadottir, Animalia

Organisering som sikrar låge kostnadar er nøkkelen..